

VOJNI INVALIDI

GLASILO UDRUŽENJA VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE SHS

Telefon štev. 3040.

List izhaja I. in 15. v mesecu. Posamezna številka 1 Din. — Naročnina mesečno 2 Din. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravištvo v Ljubljani. — Št. Peterska vojašnica. Telefon štev. 3040.

OBLASTNEGA ODBORA ZA LJUBLJANSKO IN MARIBORSKO OBLAST V LJUBLJANI

Ta številka našega lista se je radi poročil iz kongresa in proslave za nekaj dni zakasnila.

Poročilo iz VIII. invalidskega kongresa.

KONGRES.

Ob desetletnici preboja solunske fronte in konca svetovne vojne je pripravil posebni odbor veliko proslavo, ki naj bi se po želji invalidov in borcev izvršila na krajih, kjer se je takrat nahajala solunska fronta. Z njo v zvezi bi se vršil tudi naš kongres, zato smo ga določili v Bitolju, v bližini slavnega Kajmakčalana. Po vladni odredbi se je proslava izvršila le v Beogradu, naše udruženje pa je imelo vključno temu svoj kongres, katerega je moralo vsled nameravane proslave odložiti šele na jesen v Bitolju, obenem pa je napravilo svojo tiho proslavo na krajih bivše solunske fronte.

Navzoči so bili poleg Središnjega odbora delegati vseh Oblastnih odborov.

Po izvršenem plenumu se je širši odbor z vsemi pozneje došlimi delegati in zastopnicami ter zastopniki različnih narodnih društev odpeljal dne 27. septembra t. l. iz beogradskega kolodvora proti jugu. Na postaji Gradsko, kmalu za Skopljem, so udeleženci prestopili na malo gorsko progo proti Bitolju ter so po 14urni vožnji samo na tej progi, dospeli 28. septembra t. l. ob 17. uri v Bitolj. Na kolodvoru jih je pričakovala vojaška godba z veliko množico občinstva, ki je došlece navdušeno pozdravljala.

Zastopnik mesta jih je pozdravil v lepem govoru, nakar so odšli delegati z godbo na čelu skozi mesto, viharno pozdravljeni skozi špalir občinstva na odkazana jim prenočišča.

Takoj drugi dan 29. septembra se je vršila predkonferenca. Cel kongres se je vršil v prostori mestnega gledališča.

Popoldne istega dne ob 15. uri je otvoril predsednik Središnjega odbora tov. Lazarević predkonferenco delegatov. Pozdravil je navzoče in izrazil radost, da so zastopniki invalidov pokazali zopet popolno složnost, kakor so se svoj čas tudi prvi ujedini. Invalidski predmet zahteva složnosti. Kot zastopnik v invalidski internacionali sem imel priliko opaziti, kako so si podali roke Francozi in Nemci.

Invalidsko vprašanje poznamo vsi dobro, zato ga ne bomo detajlno razlagali, temveč stavili rajši zahteve. Govoriti hočemo z ministrom, ki bo navzoč. Priznati moramo, da sta imela izmed ministrov veliko paznje na invalidsko vprašanje gospod dr. Gosar in dr. Behmen. Nekateri pa niso pojmovali tega vprašanja, ki ima skupnost z vsemi narodnimi vprašanji in odnosi v domovini. Kongres mora izraziti kritiko političarjem.

Na to je predkonferenca debatirala o nekaterih nastalih pripravah in vprašanih najprvo o vožnji delegatov z avtomobili na vrh Kajmakčalana. Zadeva se je rešila na breme Središnjega odbora proti ugovoru tov. Štefeta, a pozneje menda izvršila s podporo. Drugo vprašanje je bil povratek delegatov, za kar je bila soglasna zahteva, da se vračajo preko Soluna, kjer obiščejo grobove. Pot preko visokih hribov na Gradsko je bila v istini prenaporna in predolga.

Tov. Aca Rajić pozivlja na to delegate, da naj danes povejo vse detajlno, da bo kongres lepše potekal. Prizna, da je treba reforme dela.

Tov. Lazarević pripominja, da mora biti stvarnost in splošnost, pri nas pa se opaža stremjenje samo vsak za sebe. Stavi nekaj primerov glede kantin.

Tov. Matanić se pritožuje, da Zagreb še ni dobil velikonočnih podpor, za tem pa tov. Šimic oriše razmere v organizaciji v Zagrebu, nakar je dobil zagotovilo pomoči in paznje.

Tov. Dušan Ilić obrazloži odnose s Milojevićevo zadužbino, nakar se predlaga istega kot dobrotvora izključiti iz udruženja.

K sklepu podaja tov. Lazarević obširno poročilo o stanju invalidskega vprašanja, pred vsem z ozirom na budžetarne razmere. Poudarja, da je dobila država 6 milijonov frankov odškodnine za krvne žrtve, ki niso šli invalidom v prid. Po dobljenih odgovorih je šel največji del te vsote za podpore svojem med vojno mobiliziranih, a znano je, da se niso sploh izplačevale. Invalidski prejemki se spreminjajo s finančnim zakonom in pripetilo se je, da se v samem finančnem ministru izvrše taki členi brez vednosti drugih pristojnih ministrstev.

Na to je bila predkonferenca zaključena.

V nedeljo 30. septembra je bil najprej žalni parastos za padlimi borci v pravoslavni cerkvi. Ob 10. uri dopoldne pa so se zbrali delegati z mnogimi društvenimi deputacijami in posameznimi različnimi zastopniki h kongresu. Gostje so zasedli gledališke lože.

Predsednik tov. Lazarević je otvoril kongres z nagovorom: Gospe, gospodje, bratje! Četrtri že otvarjam jaz invalidski kongres. Najprvo izvršimo dolžnost. Narod se obrača najprej za pomoč Božjo in to smo tudi mi danes v cerkvi storili. Vsi v organizaciji predstavljamo potrebo božje pomoči, ker ljudska ni dovolj. Dolžnost je, da se spomnimo s tega mesta najprej našega Najvišjega Vojskovodje Nj. Veličanstva Kralja. (Navdušeno pozdravljanje.) Dalje se moramo spomniti vseh padlih in umrlih (Slava jim!). Izražamo največjo zahvalo Bitoljčanom in pozdravljamo mesto. V vseh šolah so držali po eno uro predavanja mladini o invalidih in solunski borbi, za kar bodi izrečena zahvala. Pozdravljamo navzočega ministra za socialno politiko g. Stjepana Barića z željo, da bi uvidel in razumel naše vprašanje. Dalje bitoljskega vladiko g. Josifa, ki je tudi soborec iz solunske fronte. Zahvaljujemo se g. ministru vojske in mornarice, ki je poslal svojega delegata. Predstavljam g. Marcela Šabasa, akademičnega slikarja iz Pariza in bivšega solunskega borca, ki je prišel za to, da posname naše sedanje prireditve za francoske revije, liste in knjige. Dotični se predstavi v francoskem nagovoru viharno pozdravljen.

Posebni pozdrav g. profesorju dr. Rajsu, našemu staremu prijatelju in bratu. Ali veste, kaj je bil g. dr. Rajs za našo zemljo, ko se je sklepala pogodba o miru? On nas vodi v ljubavi, kakršna se redko najde. Naj omenim epizodo intimnega prijateljstva. Napravil je testament, da morajo mrtvega prenesti na Kajmakčalan, ako pa se telo obducira, morajo prenesti njegovo srce.

Oglaš se tov. Dušan Ilić. Človeka, ki je dal vse svoje življenje za nas, moramo imenovati za našega častnega predsednika. Viharno odobravanje.

Gospod dr. Rajs se zahvali sledeče v francoskem jeziku: Ne morem govoriti srbsko, ker sem prestar, da bi se dobro naučil, toda francoščina je naš in vaš jezik in francosko morem govoriti od srca. Neizmerno se zahvaljujem za mesto častnega predsednika. Nič me ne more toliko razveseliti kot vaše poverenje. Izgubil sem vse, kar se more imenovati čar življenja. Padli smo za narodno svobodo. Kako morejo oni, za katerih svobodo smo se žrtvovali, pozabiti ta poduk iz prošlosti, da je sloga življenje, a nesloga smrt. Kako morejo ljudje, katerim je zadatek reorganizacije naše edinstvene očetnjave, s krvjo pridobljene, da izgubljajo čas ter narodno bogastvo v zastojnih činih in politiziranju. Mi se nismo žrtvovali za te ali one politične hvalilce, ampak zato, da bi bil naš troimni narod srečen in zadovoljen.

Bratje iz Beograda, Zagreba in Ljubljane, ne poslušajte ljudi, kateri sejejo razdor, a niso nikoli nič dali za to državo. Pojmuje, kaj je življenje v zajednici tako velikega naroda kot je naš, zvezan v vzajemnem popuščanju. Prostovoljno sem prišel kot tovariš onih, ki so napravili to državo. Nisem se boril za nikak sebičen cilj, temveč plemeniti ideal: svobodo in ujediničenje. Kar sem napravil, mi daje pravico, da vam iskreno rečem, kar želim. Poslušajte tovariši, ki ste se borili v Mačvi, na Kajmakčalanu. Dobrem polju, poslušajte tudi oni tovariši prijatelji, katere je usoda stavljala pod tuji jarem.

Nadaljnji pozdravi predsednika so veljali poslančemu velikega župana, mestne občine, muslimanskemu muftiji Tarat Selimu, Udruženju rezervnih oficirjev v Bitolju, Kolu Srpskih Sestara, Društvu kneginje Zorke, Ženskem društvu Bitolj, Beogradskemu ženskem društvu, Društvu kneginje Ljubice, Udruženju četnika, Trgovski akademiji, Sokolu iz Bitolja, Beogradskemu pevskemu društvu, Beogradski trgovački omladini (zastopani po 4 delegatih), Udruženju južnih Srbijanaca in vojvodu Dovezenskemu.

V imenu Kola sestara iz Beograda je izrazila predsednica obilo sreče pri današnjem delu onim,

ki so dali življenje in svoje kosti. Sedanjost nima časa, da bi to poplačala.

Minister socialne politike g. Stjepan Barić je za tem pozdravil sledeče: Deset let je minulo, odkar ste beli orli neustrašeni muke učinili delo, da smo se ujedini. Slavimo ta čin in srečna je misel, da je pričetek te slave na samem Kajmakčalanu. Vlada me je poslala, da to počastim in vas pozdravim ob začetku slave.

Ne zahtevajte od mene mnogo, ker jaz sam bom poskušal storiti, kar bom mogel.

Sledili so pozdravi Kola srbskih sestara, ki daruje mesto venca za vojne sirote 1000 Din, in Udruženja četnika, v katerih imenu prosi tov. Dušan Ilić, da pozdravimo in obiščemo na Kajmakčalanu grobove okoli 400 četnikov in 11 oficirjev. Zrahljajmo grobove in obiščimo grob vojvode Vuka.

Tov. Lazarević je povzel besedo: Predno gremo k dnevnemu redu, hočemo nekaj povedati. Naš cilj ni, da se razgovarjamo o mukah. To pot nemo s tem tratiti časa, ker so trenutki, ko bi se morala rešiti naša pravična stvar sama ob sebi. Dotakniti se hočem nekili stvari in bom tako prost, ker g. minister želi, da čuje.

Invalidski zakon regulira stanje tako, da ni mogoče vsega zla izkazati. Vojne žrtve so danes žrtve miru. Nikjer drugod ni stanje invalidov tako bedno kot pri nas. Država jim dolguje milijone in kar bi bilo za nje dobrega, se ne izvršuje. Vsak uradnik je za se zakonodajalec. Nihče ne ve kakšne pravice ima danes in kakšne bo imel jutri. Tega ni nikjer, kakor pri nas, da se lahko s finančnim zakonom vse spreminja. Za tem pojasnjuje, da so bili v letošnji finančni zakon sprejeti členi, o katerih ne ve vlada, kako so prišli notri. Smatra, da so se izdelali v samem finančnem ministru po uradniku. Tako je prišel na dan člen 108 fin. zakona. Omenja drastičen primer, da se je brez podlage unesla odredba, da mora invalid plačati po 5 Din mesečno za uradniško nabavljalo zadruge. (Klici: Ker je sam činitelj zadruge stvoril to odredbo.) Ako invalid prejema 7 in pol dinarja, naj da 5 Din stran?

Minister nas obvešča v svojem ekspezeju, da je stavljen kredit za zaostale invalidnine. To je bilo tudi druga leta, toda informirani smo, da je takozvana partija 65 že porabljen v druge svrhe.

Mi smo edina zemlja, ki nima nobenega invalidskega doma. Smo kmetijska država, a za invalidsko reedukacijo nimamo nobene kmetijske šole. Naša reedukacija v obrtu je zgrešena in se ne da več popraviti.

Invalid nima zavetišča, stavljen je na milost in nemilost ulici.

Že iz leta 1865 imamo zakon, ki zbira fond za invalidski dom in do danes se je vendar nabralo 15 milijonov, tako, da se bo 7. oktobra t. l. postavil temeljni kamen. Za siročad ne skrbi nihče in nima izobrazbe in ne zavetišča, zato se zgrade slučaj kot pri nekem Bojoviću, ki je prišel do celega razbojnika.

Obstoja pa invalidski davek, a v naši državi ga morajo plačevati tudi invalidi.

Invalidski davek znaša letnih 160 milijonov, celokupni budžet za vojne žrtve pa 200 milijonov, torej prispeva država le borih 40 milijonov, med tem ko izdaja milijarde za druge penzioniste. Vsled davka pa izgubljajo ljudje milosrdje. Ali smo mi krivi, da je tako?

Vlade imajo filmske menjave, imeli smo jih že 25 in vsak minister ostavlja neizvršeno delo drugemu. Pri vsem tem pa vlada samo partizanstvo.

Za 6 milijard vojne odškodnine je dokazano na mirovni konferenci, da so bile izplačane na račun rok in nog in vojnih sirot. Ker se trdi, da naše informacije niso točne in da so bila to izplačila državi, ne za poedince ter da so se izplačevale podpore svojem mobiliziranih? Take podpore sta plačevali družinam Francoska in Švica, pri nas se pa ni nikdar na to mislilo.

To naj bo pojasnjeno, da se ne vračamo več k tem vprašanju.

Danes vse to razlagamo, imamo pa še nekoga, ki nam lahko pomaga in to izven države. To je naše internacionalno udruženje.

Preden se obračamo po tako zaščito, prosimo kraljevo vlado, da nekaj stori in se nadejamo, da ne bo treba drugega momenta.

Nato se je pričel dnevni red in sicer je bil postavljen enoglasno za predsednika kongresa tovariš Spasoje Dimitrijevič, za podpredsednika pa tov. Matanič.

Oba sta se v kratkem govoru zahvalila.

Za tajnika sta bila izbrana tov. Barišič in Vukanović, za overovatelja pa tov. Tošič in Rebič.

Prečitane in sprejete so bile pozdravne brzojavke Nj. Veličanstvu kralju, ministru vojske in mornarice, Upravi fonda Sv. Djordja, Udruženju četnika, Ženskemu savezu Beograd, Udruženju ruskih vojnih invalidov, g. Tomi Miloševiću, občini Cetinjski, Fondu ratnika, Fondu za porodice poginulih, Narodnem ženskem savezu, invalidom sreza Cetinje in Vladimirju Gazivoda.

Postavljen je bil verifikacijski odbor za pooblastila, kongres pa prekinjen do popoldne.

Popoldne ob 15. uri je najprej tov. Ostrički prečital rezultat verifikacijskega odbora. Vsi delegati razen tov. Bujoševića, ki je imel samo združeno pooblastilo, so bili priznani.

Prečitani sta bili pozdravni brzojavki invalidov iz Cetinja in Središnjega odbora udruženja ruskih invalidov. Nato pa je kongres imenoval odbor za prošnje in pritožbe ter odbor za sestavo resolucije.

V debato pride poročilo upravnega odbora. Tov. Baltič izraža, da je Sred. odbor delal, ali nobena vlada ga ne razume. Pravijo, da imamo med seboj prepire, ali oni jih imajo še več. Zlo bo, ako bomo morali zahtevati internacionalno pomoč. Zato naj oni, ki sestavljajo resolucijo, napravijo tako, da bo prva in zadnja te vrste ob 10 letnici.

Tov. Majstorović opozarja na resolucijo z ozikom na invalidske razmere in konča s pozivom, da lahko pridemo peš v Beograd braniti svoje pravice.

Nadaljne debate ni bilo in poročilo z budžetom vred je bilo sprejeto.

K načrtu invalidskega zakona je pojasnjeval referent tov. Kosanović. Ker vsak ve, da invalidsko vprašanje zdaleka ni rešeno, navaja dokaze:

1. V domu kraljeviča Marka so borci žalostno oskrbovani.

2. Deca je obsojena na pogubo. Čitali ste primere. Posebno ženska deca je v nevarnosti. Vsa zahvala za današnje skrb gre le ženskim družtvom.

3. Človek naj pogleda, v kakem stanju je sanatorij na Slemenu pri Zagrebu, da ga užalosti.

4. Kako gre staršem padlih pri današnji podpori? V Kragujevcu se je vsled bede zastrupila mati, ki je v vojni izgubila 3 sinove. Starke hodijo po 25 kilometrov daleč, da naprosijo 14 Din.

Najslabši izmed vseh začasnih uredb je sedanji inv. zakon. Daje možnost vsem finančnim uradnikom, da se z njim igrajo.

5. Cenzus je bil določen na 20 Din, ali da se ravna po tem, kar ranjenec zasluži, tega ne bi nikjer drugod naredili.

6. Stari invalidski zakon je dajal invalidnino po razmerju, ko je imel poslanec po 6 Din dnevno, danes ima pa 300 Din dnevno, invalidu pa je ostalo od 1 Din 30 p naprej po procentih. Uradnikom se je plača vendar 10 krat povišala ali invalidom se ni v isti izmeri.

Tov. Ilić: Imamo vpogled v zakonodajo, a nimamo prava. Naše vprašanje ni socialno, temveč strankarsko. Ako bi se gledalo nanj iz nacionalnega stališča, bi bilo že davno rešeno.

Naša podlaga je, kakor jo je začrtal Belmenov načrt in stari srbski zakon iz 78. leta. To so delali pametni ljudje.

Naše radikalne zahteve so med drugim:

1. Da vsi ostanemo na jedinstveni zaščiti.
2. Odklanjamo podporo in zahtevamo zaščito.
3. Vsi dosedanji roki zamud naj se odpravijo in v bodoče dajo točni roki.

4. Izbrišejo naj se mnogobrojne obnove in inštance.

5. Določi naj se, da bodo občinski čate cenili moralo.

6. Uvede naj se sankcija določb za lečenje, da ne bodo samo zapisane.

7. Odpravijo naj se nemoralni komisijski pregledi za matere in žensko osobje.

8. Pravica odkupnin naj se sploh briše. Najprvo naj poravnajo dolg.

9. Invalidski zakon ne sme biti odvisen od finančnega. Vprašanje je treba prečistiti. To ni v nobeni pravni državi, da se zakoni menjajo s finančnim zakonom.

Tov. Tosić je k rešitvi ilustracije našega vprašanja napravil obširen govor. Deset let je, kar so obstali instrumenti za uničevanje življenja. Vojska je minula, ali grobovi nastajajo. Prosi deca in majke, ki gledajo iznad trave bele križe. Solze padajo na grob. Vojska je minula, ali pričela je druga med bedo in našimi predstavniki. S 30 Din se ne da živeti niti en dan. Zato zahtevajo osiguranja za življenje. Po sedmih letih smo dobili zakon, ki je ubil invalide. Niti najmanjša dobra stran ne dobi izvršilca. Tako je pri službah, oddajanju zemlje, izplačevanju invalidnine itd. Dezertarji dobivajo danes službe, potem pa še hočejo, da se pod njimi tresje zemlja. Dolg na partiji 65 narašča, a potem še vprašajo: Kaj pa še hočejo invalidi? Žele nam, da umrjemo, zato zakon ni za nič, ker nihče ni nosil

zanj skrbi. Vsak gleda za se in svojo družino, da jo posadi čim bolje in ne briga ga beda, ne vidi ran, seveda ker sam ni videl niti na prstu krvi. Središnji odbor naj predloži nov zakon, a sramota, ako nam ne pomagajo. Prosimo za podpiranje vsa društva. Ako ne bo nič, bomo povedali pred vsem svetom, kako se postopa z nami. Prosim g. ministra Bariča, da pove svojim kolegom, da je le s pravičnim rešenjem rešena narodna odbrana. Nato se je oglašil k besedi minister g. Barič: Povem to, kar mislim kot oseba. Človeku je težko govoriti. Reči moram, da sedanji inval. zakon ni zadnji in da se mora spremeniti. Na žalost nimamo še sedaj statistike vojnih žrtev, zato se ne more napraviti dober zakon. Brez tega ni mogoče. Jaz se smatram le za vašega advokata. Ako me finančni minister vpraša, mu moram razložiti potrebno. Sprovesti se mora, ali se ne more kar tako. Treba je gledati na moč države. Ne govorimo o vprašanju nagrade. To herojstvo sploh ne more biti zadostno nagrajeno, ali mislim, da se bo mogla dati možnost življenja. Iz tega vidika upam, da bomo uspeli. Treba je pred vsem, da došli minister začne delati tam, kjer je njegov prednik nehal in izvršil.

Poglejmo invalidske zavode. Za nje se ni zadosti delalo. Treba jih je še vpostaviti, na primer Surdulico, kjer mislim, da se bo vpostavilo okoli 120 postelj za lahke slučaje. Opremiti je treba tudi zavod v Mostarju, da namestimo invalide. Danes imamo invalide, ki jih podpirajo žene in družine, a postali bodo hiralci. To stvar bo moral zakon urediti.

Trdi se, da je vojnih sirot okoli 35.000, a ne vem, če bo to točno, ker preko gotove starosti niso več zaščiteni. Toda tudi v tem vprašanju hočemo gledati, da se popravi kolikor mogoče.

Gledati se bo moralo na podeljevanje orodja invalidom.

Za ortopedske zavode imamo povsem nezadostne kredite. Tako je bil beogradski par mesecov zatvorjen in treba je bilo pomagati iz narodnega fonda. Bodoča uprava Središnjega odbora naj pride k meni in storil bom, kar bom mogel.

G. dr. Rajs: Z velikim zanimanjem sem poslušal referate naših tovarišev, ki so me ganili, a ganili niso 25 ministrov, ki so se nahajali do sedaj na položaju. Prepričan sem, ako bo ostal sedanji minister, da se bo zboljšalo. Ustanavljam danes Kajmakčalanski fond za pomoč vojnim sirotam. Iz tega fonda naj se dajejo na vsakoletnem invalidskem kongresu podpore trem najvrednejšim sirotam. Imenuje naj se žiri, v katerem naj bo po en Srb, Hrvat in Slovenec, ki bodo določili podpore. V ta namen polagam 1000 Din. Na to je pristopil k tem fondu še g. minister Barič in položil 1000 Din. Pristopil je tudi naš Oblastni odbor.

Tov. Dušan Ilić prosi g. Rajsa, da naj ostane v naši državi.

Gospod dr. Rajs: Jaz sem vojak kakor vi, imam pa lastnosti. V momentu, ko sem čutil svojo nepotrebo, sem sklenil zapustiti to zemljo. Ali, kar sem danes videl in slišal, me navdaja, da ostanem.

Tov. Lazarević pripominja, da je kraljeva vlada pooblastila g. Rajsa, da udari 7. oktobra temeljni kamen našemu invalidskemu domu v Beogradu.

Nato so sledile volitve Središnjega odbora.

Kandidacijski odbor je predložil listo, ki je bila aklamirana.

Izvoljeni so za predsednika tov. Peter Lazarević, polkovnik invalid, člani pa tov. Jovan Dovezenski, Peter Madžarac, Milan Kosanović, Aleksander Ilić, Vladimir Gazivoda, Djordje Krasojević, Milan Cvetković in Dušan Dimitrijević. V nadzorni odbor tov. Voja Petrović, Vlada Jakovljević, Hajim Hajon in Dušan Ilić.

Sprejeta je bila resolucija, katero bomo radi prostora objavili prihodnjič.

Kongres je bil zvečer prekinjen in se je radi obiska Kajmakčalana nadaljeval šele drugi dan, to je 2. oktobra t. l.

Najprej je bilo po predlogu tov. Baltiča sprejeto mesto Bitolj z velikim navdušenjem za častnega člana našega udruženja.

Ta dan je referiral odbor za predloge in pritožbe svoje rezultate in predloge, in sicer v imenu odbora tov. Čekić:

1. Predlog Središnjega odbora, da se tirjate za list »Ratni Invalid« odpišejo.

Sklep: Kar se ne bo moglo iztirjati, se odpiše, dohodke pa knjiži pod novim računom.

2. Da se sme, ako bi za podporo šolanja deca ne zadostovale predvidene svote, načeti glavnica S. O.

Se dovoli, toda samo iz dohodkov.

3. Da se zadeva z g. Dimitrijem Miloševićem glede zadužbine likvidira.

Sklene se likvidirati, ali gledati le v toliko, da bodo terjatve udruženja krite.

4. Oblastni odbor Split prosi pomoč za zidanje invalidskega doma. Po dolgi debati se odkloni.

5. Oblastni odbor Podgorica predlaga g. Tomo Miloševića častnim članom. Se sprejme.

6. Oblastni odbor Požarevcu predlaga spremembo člana 10 pravil, da podpisujejo diplome tudi krajevne in oblastne organizacije. Zadeva spada k reviziji pravil.

7. Oblastni odbor Zagreb predlaga sprejem 3 izključenih članov nazaj v udruženje. Se sprejmejo.

Nato je pozdravil kongres mestni župan iz Bitolja, ki je bil poprej odsoten.

Rekel je: Srečen sem, da pozdravim vaš zbor z izrazom največje simpatije. Še srečnejšega se bom čutil, ako bodo v tem zgodovinskem mestu sprejeti sklepi tudi uspeli. Vi ste do tega popolnoma upravičeni, ker ste dali vse za osvobojenje in ujedinjenje. Oprostite pozdravu danes, ker sem bil odsoten, a veselilo me je že v naprej, ko sem slišal, kako lepo poteka vaša stvar. Naša občina ne more izraziti svoje vdanosti in veselja nad vašim prihodom, zato dovolite, da vam priredi in vas povabi na večerjo. Živeli, na svidenje!

Tov. Lazarević se je zahvalil in sporočil g. županu podelitev častnega članstva Bitolju.

Za tem je bil v pretresu še predlog Oblastnega odbora v Mostaru za izključitev Ahmeda Dadića, kar je bilo po dolgi debati potrjeno in vprašanje določitve prihodnjega kongresa. Ker je več ponudb, a je treba gledati na to, kaj bodo zahtevale razmere, se prepusti plenumu, da določi prihodnji kongres.

Tako je bil oficijelni kongres zaključen.

Na tleh solunske fronte.

Letos smo imeli kongres v Bitolju zato, da smo zamogli ob desetletnici obiskati kraje, kjer se je vršila borba za osvobojenje in kjer je prodirala solunska fronta v domovino.

Radi tega hočemo popisati kot drugi oficijelni del prireditve na našo pot in tiho proslavo.

Nismo bili sami invalidi, poleg nas je bilo mnogo zastopnic in zastopnikov narodnih organizacij, dalje minister socialne politike g. Barič in mnogo drugih odličnih oseb, ki smo jih deloma že imenovali kot častne goste pri kongresu.

Po prihodu v Bitolj smo drugi dan dopoldne posetili mnogobrojne vojaške grobove v okolici. Prva naša pot je bila na srbsko vojaško pokopališče. Na južni strani mesta med dvema brdoma stoji tiho belih križev. Vsi so enaki in na njih so tablice v narodnih trobojnicah s številkami, pod križi pa lepo urejene gomile. V sredini pokopališča stoji velik križ z napisom: »Za kralja i otačbinu od 1912 do 1915.«

Zbrala se nas je velika množica, med njo šolska deca korporativno. Pravoslavni vladika g. Josif z asistenco je opravil molitve, nato pa pretresljivo govoril o junaštvu padlih.

Naš predsednik tov. Lazarević in vsa ostala društva so položila vence. Navzoč je bil tudi italijanski konzul.

Takoj iz tega grobišča smo se napolili na francosko pokopališče, ki je precej oddaljeno iz mesta. Lepo ograjena ravnina nudi pogled velikanskega obsega grobov z enakimi belimi križi. Zada v sredini stoji visok marmornat spomenik, obdan z jagredovimi drevesi. Pred spomenikom je opravil molitve katoliški vojaški župnik g. Kraljić. Tudi on je imel jako lep in stvaren nagovor. Sledila sta še govora Švicarja g. Rajsa in italijanskega konzula g. Marsolinija. Položili smo mnogo vencev z vzkliki »Živela Francija. Slava jim!«

V ponedeljek, dne 2. oktobra t. l., smo obiskali naš slavn Kajmakčalan. Že zgodaj zjutraj smo se odpeljali iz Bitolja z avtomobili po dolgi ravni cesti proti jugu. Solnce je pričelo obsevati skalnato pogorje Perister, ko smo se mu približali. Pričela se je dolga vijugasta pot vedno v breg. Levo in desno smo srečavali vojne grobove v večjih in manjših skupinah. Po 8 urni vožnji smo dospeli na vrh Kajmakčalana (okoli 2550 m). To je najvišji vrh našega juga, državni mejnik, ki čuva tam doli narod od Vardara do Triglava. Iz te gore, ki je nosila velikansko borbo, je bil storjen sunek k predoru solunske fronte. Za to počivajo danes na njem tisoči padlih borec. Tudi dobrovoljci imajo pod vrhom svoje pokopališče.

Na vrhu stoji majhna lična kapelica, katero je dal postaviti Nj. Vel. kralj. Močan mrzel veter se je zaganjal v nas ter nam trosil pesek v oči. Stopili smo v kapelico, kjer je g. vladika z 2 duhovnikoma, ki so bili z nami, opravil molitve.

Vzeli smo spominsko knjigo z naslovom: »Knjiga za upis posetilca crkve Sv. Ilja na Kajmakčalanu od septembra 1926. g.« in vpisali smo v njo na straneh 94 in 95 sledeče besede:

Kajmakčalan!

Hrepeneli smo videti to našo svetinjo:

simbol trpljenja,

simbol vstajanja.

Bratje junaki!

Tam izpod snežnega Triglava, od zelene Save, valoveče Mure, in deročje Drave, iz Slovenije kateri je zasijalo solnce svobode s pomočjo Vaše za svobodo prelite bratske krvi — prinašamo Vam bratje junaki na Kajmakčalan božjo pot Slovencev — Jugoslovenov globoko zahvalo — naš topel vzdih. Ne prinašamo Vam ne rož — ne cvetja. Sprejmite naša srca Vas ljubeča žrtve Vaše. Vas slaveča.

Ob Vaših tu grobovih junaki — bratje

Vaš spomin slaveč, nam v duši vstaja bol:
Živi še narod neodrešen naš
v verige krute okovan — trpi v brezmejnih mukah.

Dobrodob stoji —
kličeč osvete. Ni daleč čas ko stre okove
in konec bo — trpljenja, ker Vi ste mu simbol vsta-
jenja.

Za to junaki — bratje, kličemo Vam, Veliki ti Kaj-
makčalan.

Večna hvala —
Slava, slava, slava!

Doli pod kapelico na planjavici, kjer stoji tudi hiša, zatočišče vojakov danes stražarjev jugoslovenske meje, leži mrtvo bojno polje. Na pol zasuti jarki, prepleteni z žico, krog in krog odpadki, municije, orodja in posamezne kosti. Vihar tuli nad to razrito planjavo svojo žalno pesem in nosi pesek, kakor da bi jo hotel zasuti, pokopati za večno. Stali smo zamišljeni nazaj v čase, ko je tu bruhal bojni ogenj, ko so padala življenja. In nekdanji borci so nam razkazovali doli po nižjih brdih, kje so stale pozicije. Mirno je ležala pokrajina pod nami, zrlimo v daljavo proti domovini, kamor je nekdanj nesel jugoslovanski vojak svoj križ odrešenja. Na drugi strani v daljavi velikansko jezero Ostrovo v sosednji Grčiji, odkoder je vodila solunska dolga pot. Dolgo se nismo mogli ločiti od tega naravnega zemljevida.

Hitro smo se zopet spuščali doli in prišli k Črni reki, nekdanj s krvjo napojeni. Zavili smo v makedonsko selo Bač, kjer stoji še danes kraljev dvorec, za časa vojne njegovo bivališče z generalštabom.

Šolska deca, zbrana z vaščani, ki so nas prijazno pozdravili. Šli smo na prostorno dvorišče, v mali dvorec, pregledali sobe, male, priproste. In zopet za njim pri vaški cerkvi je veliko vojaško pokopališče. Razvrstili smo se na njem, opravili molitve in položili vence. Gospod vladika je obdaroval deco, g. minister obljubil podporo navzočemu vojnemu slepcu in kmalu smo morali zopet naprej. Dan se je nagibal že k večeru, ko smo došli utrujeni nazaj v Bitolj. Zvečer nas je povabilo Žensko društvo iz Bitolja na čajanko. Stopili smo v njih dom, kjer so nas v enournem pogovoru prijazno pogostile.

Gospa predsednica se je v svojem pozdravu spomnila posebej Slovencev, za kar se je zahvalil tov. Tomc s primernim govorom. Sporočila je, naj poneseemo najiskrenejše pozdrave slovenskim invalidom in vsem milim jim Slovcem.

Na predvečer naše poslovitve iz Bitolja smo imeli skupno večerjo v dvoran pravoslavnega semenišča, v katerem smo delegati tudi stanovali. Večerjo je priredila občina ter nas je g. župan že ob svoji navzočnosti pri kongresu na njo povabil.

Ob 21. uri se nas je zbrala polna dvorana ob lepo prirejenih mizah. Navzoči so bili razni odlični meščani, ki so se vrstili z lepimi nagovori.

Drugi dan, v sredo 4. oktobra, smo odpotovali. Naša pot je bila, kakor smo enoglasno želeli, proti Solunu. Zjutraj smo zasedli grški vlak, ki nas je vozil 8 ur po grški zemlji. Vozili smo se mimo jezera Ostrovo, ki smo ga poprej videli iz Kajmakčalana. vrstile so se postaje Ksinonero, Zorovič (lepo mestece), Agra, Voden in slična imena slovenskega izvora. Okoli 14. ure pa smo dospeli v Solun.

Množica malih, štirioglatih hišic po brdih se spušča k sredini, kjer je lepo moderno trgovsko mesto z lepimi palačami. Proti jugu pa smo zagledali neprodirno morsko gladino in proti levi zadaj

visoke hribe z najvišjo goro, zgodovinskim Olimpom. Ogledali smo si mesto in življenje ob morskem obrežju, potem pa si preskrbeli prenočišča. Drugi dan pa smo obiskali razne vojaške grobove. Jugoslovanska zbornica za trgovino in obrt, ki ima ob obali svoje lepe prostore, nam je preskrbela velike avtobuse, ki so nas peljali v severozahodni del mesta. Tamkaj je ogromno vojaško pokopališče. Najprej smo posetili jugoslovansko, na katerem so baš pričeli graditi lep mavzolej. Pravoslavna duhovščina je opravila obrede, nato smo posetili posamezne grobove in položili mnogo vencev.

V leseni baraki smo opazili veliko skladišče zaboječkov s številkami. Odprli smo jih nekaj in videli v njih kosti. Zaboječki s kostmi bodo prenešeni v mavzolej.

Poleg našega je francosko pokopališče, in sicer največje. Lična kapela v sredini, okoli nje velikanska množica skupnih grobov s križi.

Naprej je angleško pokopališče brez gomil, toda iz zemlje štrle stotine lepih nagrobnih kamnov, popolnoma enakih drug drugemu. Na njih so vklesana imena. Tudi iznad teh se dviga lep visok spomenik.

Drugo stran tvori zopet precej veliko pokopališče italijanskih vojakov s križi in grobovi ter spomenikom. Povsod smo obhodili vrste in položili vence na spomenike.

Vsa pokopališča so krasno urejena. Posajene so visoke ciprese in z drobnim peskom posejana pota vodijo navskriž.

Pogled na celo žalno polje nudi ogromno sliko, ki jo je stvorila solunska fronta.

V mestu smo se ustavili pred lično kapelo, v katero vodi visoko stopnišče. Ta kapela predstavlja grški spomin vojnim žrtvam. Za naš prihod je bila postavljena pred vrati častna straža grških vojakov, med katerimi smo stopali k vhodu v kapelo. Duhovnik grško istočne vere nas je prijazno pozdravil, poklonil smo se spominu in odhajali.

Ker se je vršil v Solunu baš velesejm, smo si ogledali tudi istega. Živahno vrvenje pri trgovinah nam je nudilo nekoliko razvedrila.

V splošnem smo vzbujali v mestu z našimi trobojnicami na prsih precej pozornosti in bili povsod prijazno in vljudno sprejeti. Sejmska uprava nam je šla zelo postrežljivo na roko pri prenočiščih in nam nudila prost vstop na sejem.

Tretji dan zgodaj zjutraj smo se odpeljali proti domu. Med potjo smo se za kratek čas ustavili v Skoplju, potem pa nastopili zopet dolgo vožnjo proti Beogradu.

Utrujeni delegati niso vsi čakali državne proslave, ki se je vršila v prestolici, pač pa le nekateri. V nedeljo se je začela velika proslava v Beogradu. Omeniti moramo, da je bil ob tej priliki vsekam temeljni kamen za invalidski dom na takozvanem »Malem Kalemegdanu«. Ob tej priliki je obširno govoril predsednik Središnega odbora tovariš Lazarevič. Prihodnje pomlad se prične z gradjenjem stavbe, ki bo velika in obsežna.

V ponedeljek je bil velik sprevod po mestu, katerega pa se ni udeležilo veliko invalidov. Invalidi so korakali na čelu sprevoda. Na vežbališču je bilo veliko vojaško defiliranje pred Njegovim Veličanstvom in drugimi odličnimi inozemskimi in tuzemskimi zastopniki.

Na to pa se je vršila ljudska veselica. V splošnem med gnječo ljudstva nismo imeli utisa o tako pomembni in infimni proslavi, kakor smo jo napravili skromno in iskreno delegati vojnih žrtev, z nekaterimi gosti na tleh solunske fronte.

vezniškimi državam znaša 32 milijard nemških mark. Na ta način bi naši državi pripadalo okoli 6½ milijard nemški mark. Celokupni dolg je razdeljen na 3 dele, prva dva znašata po 50 milijard, tretji pa 32 milijard. Edino za prvih 10 milijard je odrejeno, kako se odplačujejo, zato se lahko reče, da se naši kot vsem ostalim državam za sedaj likvidira 5 odstotov od 50 milijard, to je okoli 2 in pol milijarde nemških mark.

Ta priznanja predstavljajo vse osebne in materijalne odškodnine državljanom Srbije in Črne gore. Med osebnimi niso samo za invalide in družine padlih temveč tudi druge, na primer za vzdrževanje družin mobiliziranih srbskih vojakov za celo dobo svetovne vojne, dalje za primorano delo, ki so ga morali vršiti interniranci srbski državljani v neprijateljskih državah.

Napram temu ne spada vseh 6 milijard frankov invalidom kakor oni trdijo.

Kako je s fondom za invalidski dom?

O tem bomo govorili na kongresu in potem ko se vrnem s kongresa.

Za sedaj rečem, da razpolaga ministrstvo s fondom, ki znaša 14 milijonov Din, ki je vložen v Hipotekarni banki. Na kongresu hočem slišati o tem mišljenje invalidov, potem se bo moglo započeti z zidanjem invalidskega doma.

Beograjska proslava solunskega proboja.

se je vršila v Beogradu v dneh 7. in 8. oktobra. Proslave so se udeležile velike množice občinstva. V slavnostnem sprevodu dne 7. oktobra, ki se je razvil v dopoldanskih urah po beograjskih ulicah, so sodelovale razne korporeacije in mnogo ljudstva, med njimi tudi mnogo Slovencev. Na čelu sprevoda so se v kočijah peljali invalidi, ki niso mogli hoditi. Za kočijami so korakali drugi invalidi. Bile so v sprevodu zavezniške delegacije.

Na malem Kalemegdanu je bil položen temeljni kamen invalidskemu domu.

8. oktobra pa je bila glavna točka svečanosti obletnice prebitja solunske fronte revija armade na Banjici. Čete so defilirale mimo kralja, članov vlade, generalitete, diplomatskega zbora in tujih delegacij iz inozemstva. Najprej so korakali vojniki vseh izvenbeograjskih polkov, ki so poslali k beograjskim svečanostim vsak po en vod s poveljnikom polka in polkovno zastavo. Nato je sledila artiljerija, za njo kraljeva garda, mitraljeske čete, zastopstva mornarice in vsi trije beograjski polki. Defiliranje je trajalo dve uri med živahnimi ovacijami občinstva.

Ob 11. dopoldne se je pojavilo na obzorju 10 zračnih eskadril, ki so tudi defilirale v vzornem redu tik nad publiko in so bile ravnotako živahno pozdravljene.

Ob pol 8. uri zvečer je vojaška godba priredila po mestu mirozov z bakljado. Ob 8. uri zvečer je bila na dvoru svečana večerja, ki jo je priredil kralj inozemskim gostom.

To je na kratko podan pregled teh svečanosti v Beogradu. Mi vojni invalidi smo proslavili proboj solunske fronte s kongresom v Bitolju 30. septembra, 1. in 2. oktobra, ko smo pozabili Kajmakčalan, kjer je ta najvišja gora, visoka 2505 m, požrla 35.000 življenj, med njimi 5000 dobrovoljcev in to tekom 17 dni, preden je bila zavzeta. Nad 100.000 pa je bilo ranjenih.

Da se je kongres Udruženja Vojnih Invalidov letos porabil za proslavo te desetletnice nimamo sicer nič zoper to. Povemo sedaj samo to, da bi se kongres za to proslavo moral sklicati direktno samo v ta namen, ne pa, da se je uporabil redni kongres, ter tako svoj zadatek, ki ga ima, okrnil. Ker v slavnostnem razpoloženju se ne da razpravljati o vsakodnevni bolečinah, ki bičajo invalide in vojne žrtve.

K proslavi pa še posebej naj omenim to mnenje: Vem, da je potrebno reprezentativno pokazati veličino proboja solunske fronte. Svet izven meja naše države mora pred vsem videti, kakšni smo in kaj smo. Ali k proslavi treba tiste, ki so živa slika tiste dobe, to je vojne invalide in vojne žrtve sploh tako oskrbeti, da bodo čutili, da se jih je tista očetnjava, ki so jo ustvarili s svojo krvjo, vendar enkrat spomnila in jih vsaj nekoliko nagradila. Ta oficijelna proslava proboja solunske fronte, ta reprezentativna slovesnost naj postane sedaj realna izvršitev preskrbe vojnih žrtev. Novi invalidski zakon naj sledi, in ta zakon naj bo tak, da ne bo v svojih členih govoril o prečanskih in srbijanskih invalidih, nego da bo tu pokazal jasno in točno, da smo zedinjeni in da smo v eni državi vsi, Srbi, Hrvati in Slovenci, enaki in da med nami ni razlike.

Ako bo izvršeno to, potem bo 10 letnica proboja solunske fronte proslavljena dostojno.

Ljubljanski vojni invalid.

Izjave g. ministra Bariča pred kondresom.

Predno je g. minister socijalne politike g. Stjepan Barič odpotoval na invalidski kongres v Bitolj, ga je posetil g. Siniša Paunović, novinar »Politike«, in mu stavil nekatera vprašanja.

Kako stoji v obče z invalidi g. minister?

Na ime dolžne invalidnine od 1. decembra 1918 do 1. aprila 1928 se dolguje še 74.362.245 dinarjev 94 p, med tem pa se je že izplačalo 70.687.299 Din 23 p za dolg.

V budžetu 1928/29 je odobrena za izplačevanje rednih invalidnin vsota 270.000.000 Din v predlog budžeta 1929/30 pa je unešeno 345 milijonov 750.000 Din.

Za povračevanje dolga za nazaj od 1. I. 1920 do 1. I. 1923 je finančno ministrstvo uneslo znesek 10.000.000 Din. V partiji 65 za razne dolgove od 1. I. 1923 do 1. I. 1927 je tudi predvideno izplačilo dolžne invalidnine, samo mora minister financ otvoriti gotovo vsoto.

V zadnjih 3 letih se je dajal odkup invalidnine za samostojna gospodarska podjetja invalidom. V to svrhu je bilo v budžetu odobreno in sicer v budžetu 26/27 2.000.000 Din, v budžetu 27/28 pa 4.000.000 Din ter v budžetu 28/29 znesek 5.000.000 Din kar je že vse potrošeno.

V budžetu za 29/30 pa je predvidenih 10 milijonov Din.

Kako je z revizijo invalidskega zakona?

Invalidski zakon je pomanjkljiv, zato je treba delati, da se spremeni. Ko se vrnem s kongresa, bom sestavil za to komisijo. Najslabše je ker starši padlih niso dovolj zaščiteni.

En roditelj prejema 480 dva pa 720 Din letno ali po 40 Din ali 60 Din mesečno.

Tudi vojne sirote imajo le po 100 Din mesečno. Ako sta dva 360 Din, ako so trije 240 dinarjev itd.

Koliko siročadi je po državnih zavodih?

Do sedaj v splošnem nimamo točne statistike niti invalidov niti siročadi. Vpošteva se 35.000 vojnih sirot, od katerih jih je 32.000 nameščenih po državnih zavodih.

Kako je s čl. 305 fin. zakona?

Ta člen je odvezl invalidnino nesposobnim oficirjem in družinam ter nekim drugim. Toda ta člen ni potekel od ministrstva soc. politike, temveč ga je uneslo ministrstvo financ. Stavil sem narodni skupščini predlog za spremembo. Kaj pa je s čl. 108 inv. zakona?

Tudi zanj sem stavil predlog, da se spremeni. Udruženje invalidov trdi, da je bilo izplačanih zanje 6 milijard franc. frankov?

To ne temelji na poznanju stvari. Po mirovni pogodbi ni priznano poedincem, da smejo zahtevati kako odškodnino zase od premaganih držav. Po verzajski pogodbi je Nemčija dolžna, da poravna poedinim državam materialno škodo, ki so jo pretrpeli državljani. Stvar je pa dotične države, da z zakoni regulira na kak način se daje državljanom odškodnina. Ni priznano 6 milijard frankov invalidom, ampak je naši državi za vse osebne in materijalne škode priznano 5 odstotkov celokupnega dolga, ki ga plača Nemčija. Leta 1921 je komisija v Parizu ugotovila, da nemški dolg napram vsem za-

Naše gibanje.

RAZGOVOR Z G. MINISTROM SOCIJALNE POLITIKE.

Pred kongresom se je razgovarjal predsednik Oblastnega odbora tov. Štefe z ministrom socialne politike g. Stjepanom Barićem.

Na posamezna vprašanja je dal g. minister sledeča pojasnila:

Kako mislite g. minister, ali se bo revidiral invalidski zakon?

Pripravlja se vse za revizijo invalidskega zakona, toda mislim, da ista ne bo mogoča z večjim finančnim efektom, kot ga potrebuje sedaj.

G. Barić je mnenja tudi, da bi se v prvi vrsti delazmožnim invalidom podelile državne službe. (Naše pritrdjevanje.)

Kaj je z izplačevanjem odkupnin?

Krediti so pošli in stvar počiva, dokler se ne nakažejo nova sredstva.

Kaj bo z invalidskimi domovi?

Na vsak način je treba zadavne akcije povzdigniti za vpostavitve domov v pokrajinah. Glede invalidskih šol in obstoja zavodov za učence se zadeva baš pretresa in še ni zaključena.

Ali bi ne bilo bolje, ako bi se skrb za vojne žrtve postavila na podlago samostojne invalidske uprave kot socialno zavarovalni zavodi?

G. minister je odgovoril, da je to široko vprašanje, ki bi ga bilo treba temeljito premerjati.

PLENARNA SEJA.

Plenarna seja Širšega središnjega odbora se je vršila tik pred kongresom in sicer dne 25. in 26. septembra t. l. v Beogradu.

Od treh točk, ki jih je imela na dnevnem redu, je bilo pretresavanje poročila za kongres, ki je šlo hitro naprej.

Kot glavna točka je bil naš načrt invalidskega zakona. Isti je že stiliziran in se ni spreminjal, ker po večini delegati niso imeli predlogov. Pač pa sta naša delegata predložila spreminjalne predloge, ki se niso unesli.

Precejšnja debata se je vnela radi pripadkov bivšega monopolskega fonda.

Seja je bila kratka.

Kongres Središnje invalidske zadruge v Beogradu se je vršil v Bitolju dne 3. oktobra t. l. Radi pomanjkanja prostora bomo priobčili njegov potek prihodnjic.

Zveza slovenskih vojakov v Zagorju skupno z našim združenjem in ostalimi organizacijami priredi dne 27. in 28. oktobra t. l. žalno proslavo v spomin padlim vojakom. Na predvečer bo bakljada in godba, drugi dan pa sprejemanje gostov, govori pred spomenikom in druge prireditve. V soboto 27. t. m. zvečer, ter v nedeljo 28. t. m. popoldne ob 3. se vršita veliki slavnostni gledališki predstavi v Sokolskem domu v Zagorju. Vse okoliške tovariše in tovarišice pozivljamo, da se udeležijo te proslave. Čisti dobiček prireditev gre za spomenik in vojne žrtve.

Pristojanje k Ljudski samopomoči, društvo za posmrtno pomoč zelo narašča, ker so posamezni uvideli njegovo občo korist. Plačilo je jako malenkostno. Zato naj se tudi naše vojne žrtve prijavi pri Stanku Tomcu, tajniku Oblastnega odbora Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica, ki ima tozadevno poverjeništvu.

Invalidska tombola. Tombola Krajevne organizacije v Mariboru, ki se je vršila 7. oktobra t. l. na Trgu Svobode je potekla pri lepem jesenskem vremenu prav zadovoljivo. Bila je dobro obiskana tako, da je bila nam vojnim žrtvam enkrat sreča milejša. Tudi igralci so lahko zadovoljni z večjimi in manjšimi dobitki. Že ob 13. uri se je pričelo zbirati občinstvo in pred začetkom je bil Trg Svobode natlačen množice. Vse je z napetostjo pričakovalo prve številke. Višek zanimivosti so nudili glavni dobitki, ki so bili sledeči: Prvo tombolo: kompletno spalnico iz trdega lesa, vredno okoli 8000 Din, je dobila g. Albina Androvšek, delavka iz Maribora, Meljska cesta 107, drugo tombolo, moško kolo, vredno 2000 Din, g. Matija Stane, hišnik v Mariboru, Jurčičeva 5, tretjo tombolo: kuhinjsko opremo, vredno 1500 Din, g. Leopold Resnik, natakhar v Mariboru, Slomškov trg 12, četrto tombolo: voz premoga, vreden 1200 Din, g. Viktor Kos, pekovski pomočnik v Razvanjih 78 in peto tombolo: gramofon s 6 ploščami, vreden 900 Din, g. Elizabeta Murko, branjevka v Mariboru, Glavni trg 4. — Vsi so revnega stanu, zato so jim dobitki prav dobrodošli. Tako je bila prireditev v pomoč in zadovoljstvo revnejšim slojem, kakor tudi v gmotno podporo vojnim žrtvam. Zahvaljujemo se vsem dobrotnikom, obiskovalcem in našim članom in članicam, ki so pridno agitirali in razprodajali karte.

Poročil se je naš dolgoletni zvesti tovariš Slavko Benedik, računski uradnik pri Delegaciji ministrstva financ v Ljubljani z gđc. Kitkovo tudi računsko uradnico. Naš Slavko je že od početka vrl sodelavec v organizaciji vojnih žrtv, imel je že razne važne funkcije v njeni centrali

in na vodilnih mestih in je še danes neumoren podpredsednik oblastnega odbora. Naši tovariši ga gotovo splošno poznajo, saj se udeležuje na čelu vseh naših pokretov. Nadejamo se, da bo v svojem zakonu srečen in da bo kljub temu ostal naš zvesti sodelavec v Udruženju. Oblastni odbor izraža tem potom njemu in njegovi gospej soprogini najiskrenejše čestitke.

Veliko tombolo pričenja Krajevni odbor Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani. Tombola bo časopisna, namreč, da se bodo komisijsko vlečene številke objavile potom časopisja. Na ta način se bo lahko pri tomboli udeleževala širša publika. Tablice stanejo po 2 Din komad. Vsa navodila so na posebnih tiskovinah.

Škofja Loka. Dne 7. t. m. se je v Škofji Loki ob krasnem vremenu in slavnostnem razpoloženju celokupnega škofjeloškega prebivalstva vršila slavnost odkritja spomenika v svetovni vojni padlim vojakom iz škofjeloške župnije. V zvestem sodelovanju in enoletnem prizadevanju sta škofjeloški organizaciji bivših slov. vojakov in vojnih invalidov z nemalim trudom uresničili to misel v izvrstno posrečeno dejanje. — Spomenik, po zamisli in izvedbi eden najlepših, kolikor se jih je dozdej po Sloveniji postavilo, bo pričal stoletja in stoletja mladim generacijam nenavadno velike žrtve domače župnije v svetovni vojni, pa tudi junaškim materam, ženam in dekletom, ki so bile sredi vsakovrstnih vojnih nadlog v ogromni večini na pravem mestu. Prelepa slovenska navada postavlja ob cestah in potih oziroma na krajih, kjer so nenaravne smrti umrli nesrečniki, je pri tem spomeniku dobro izražena, saj stoji spomenik sredi vojaških grobov na domačem pokopališču. Pesniški napis pove, da so zemski ostanki domačih vojakov, vklesanih imenoma v kameniti podstavek, razmetani po vseh bojiščih in grobovih avstrijskih front, a v duhu našem in v naš molitvi so vsi doma. Glava spomenika predstavlja trpečo ženo v slovenski narodni noši, — izklesano po kiparju Jurkoviču — in sklepajočo roke k molitvi, z izrazom velike srčne boli. Na podstavku — izdelku domačega kamnoseka Šusteršiča — je vklesanih skupaj 159 imen padlih, razvrščenih v skupine po rojstnih krajih domače župnije.

Med slovesnostjo so se vrstile pevske in godbene točke med deklamacijami šolske mladine in vznesenimi govori gg. Žužeka, kurata Bonača in Ravnikarja. Vence so položili konzuli Čehoslovaške, Nemčije, Avstrije, Italije, Rumunije, madžarske in zastopnik ruskih emigrantov, kolo jugoslov. sester, šolska mladina je pa položila lepe šopke na vojaške grobove, kateri so bili lepo očiščeni in okrašeni. Posebno vneto in prizadevanje za izvršitev tega spomenika in slavlja je dokazoval požrtvovalni odbornik »Zveze« g. Matevž Zihel, kateremu smo zato dolžni javno zahvalo. Popoldne je priredila naša organizacija s sodelovanjem članov »Zveze« na Glavnem trgu ob velikanski udeležbi ljudstva v pokritje stroškov spomenika in slavlja dobro uspelo tombolo za katero so imovitejši pa tudi revni prispevali mnogo dobitkov, tako, da je bila prireditev nekako splošna. Ta spomenik bo nam vsem, ki smo zanj donesli žrtve kakorkoli, trajen vzgled energičnega dela in volje, kaj se vse more napraviti v složnem delu in nesebičnosti ako tudi ni denarja. Bojri naj nas v bodočem prizadevanju, da zdaj, ko smo se oddolžili mrtvim, zastavimo svoje delovanje v pomoč ostalim še živečim vojnim žrtvam pri njih skromnem življenjskem boju.

Iz tržiške kotline.

Dne 6. 10. t. l. je napravila družba 5 oseb avtomobilski izlet iz Golnika v Tržič in Kranj. Med vožnjo iz Kranja se je družbi pripetila na križkem polju strašna nesreča, ki je zahtevala smrtno žrtev. Mehanik Edvard Mali, ki je šofiral, je obležal na mestu mrtev, dočim je komaj 2 dnevni lastnik dotičnega avtomobila vpok. učitelj Golmajer zadobil težke, ostali 3 člani pa lahke telesne poškodbe. Šofer Mali je imel zlomljeni obe roki in nogi, dobil pa je tudi težke notranje poškodbe. — Vzrok nesreče je bila očividno prenapeta vožnja in ovinek, okoli katerega je hotel šofer zaviti, pri tem pa je zavozil v občestni jarek, in zgubil oblast nad vozilom, vsled česar je bila katastrofa neizbežna. — Avto je močno poškodovan, prevrnilo ga je nazaj, ker je počila pnevmatika in je spričo te situacije pripisati zgolj srečnemu slučaju, da ni bilo več smrtnih žrtv. Pripomniti je, da izletniki niso bili vojni invalidi kot meni dopisnik »Jutra«, marveč zasebni bolniki iz Malijevega brda.

Trafitka se ima ustanoviti v Rožni dolini cesta XV. Osebe, zaščitene po invalidskem zakonu, ki reflektirajo na to trafiko, naj se zglasijo dne 23. t. m. v pisarni Krajev. odbora Udr. voj. invalidov v Ljubljani, Sv. Petra vojašnica št. 3.

Trafitka se ima ustanoviti v Vintarjevcu, občina Šmartno pri Litiji. Osebe, zaščitene po invalidskem zakonu, ki reflektirajo na to trafiko, naj se zglasijo v svrhu informacij v pisarni Krajevne odbora UVI v Ljubljani, Št. Peterška vojašnica, soba št. 3 do 23. oktobra t. l.

Politične beležke.

Grški ministrski predsednik Venizelos se je pripeljal v Beograd, da sklene z našo državo prijateljsko pogodbo. Pogajanja so se vršila uspešno in bo ta prijateljski pakt z Grčijo sklenjen za dobo 10 let ter se bo na podlagi posebne klavzule avtomatično podaljševal od leta do leta. Prijateljski pakt je bil sedaj samo parafiran, podpisan pa bo najdalje v 40 dneh v Atenah, kamor bo v ta namen odpotoval zunanji minister dr. Marinković.

Strahoviti pokolji na Bolgarskem. Kljub vsem demantijem in svečanim zagotovilom bolgarske vlade o priliki demarše Francije in Anglije, da bo stavila takozvano makedonsko vprašanje z dnevnega reda, postajajo razmere v Bolgariji od dne do dne neznošnejše. V Bolgariji vlada v zadnjem času nekaka tajna državljanska vojna. Cele pokrajine so kakor v izjemnem položaju in izročene v nemilost samovolji poedinih komitskih vojevod. Te dni je prišlo do krvavega spopada v Petriču, pri čemer so bili štirje člani makedonskega odbora mrtvi in več ranjenih. Tudi v nekaterih drugih krajih je prišlo do krvavih spopadov med pristaši Protogerova in Mihajlova. Vanče Mihajlov je pred par dnevi sklical v Kočarinovu zborovanje svojih pristašev, na katerem je bilo sklenjeno, da je treba razmere v makedonski organizaciji definitivno razčistiti na ta način, da se pobijejo vsi pristaši Protogerova. Tako je prišlo 12. oktobra ponoči v najživahnejšem delu mesta Sofije do krvavega spopada med makedonstvujuščiimi. Spopadli sta se skupini protogerovcev in mihajlovcev. Streljali so tako na obeh straneh, da je ostalo na bojišču več mrtvih in ranjenih. Razgnalo je vojskujoče šele vojaštvo.

Madžarska podpiše Kellogov pakt. Ministrski svet je na zadnji seji sklenil, da bo Madžarska pristopila h Kellogovi pogodbi. Zakonski osnutek o tem bo v kratkem izgotovljen ter predložen že na prvi seji jesenskega zasedanja parlamenta dne 16. oktobra.

Franc Jožefova dežela sovjetska. Po vsteh iz Osla je sovjetski delolomilec Krasin okupiral Franc Jožefovo deželo za sovjetsko Rusijo. Krasin je pustil tamkaj večjo zalogo živil in sovjetsko zastavo.

Mussolini odpravlja privatno lastnino. Mussolini je poslal vsem prefektom okrožnico, ki podreja svobodno razpolaganje z lastnino državnih kontrol. Mussolini je odredil, da je treba vsak kot zemlje obdelovati, da se bo mogla Italija popolnoma osvoboditi uvoza živil. Zemlja ni prepuščena svobodni volji lastnika, temveč jo je treba obdelovati v interesu celokupnega naroda. Kdor ima zemljo, ima tudi dolžnost do vsega naroda, da jo obdeluje.

Krvava udušitev zarote v Albaniji. »Martin« poroča iz Drača, da so albanske oblasti odkrile velikopotezno zaroto, naperjeno proti kralju Zogu in njegovemu režimu. Izvršene so bile številne aretacije po vsej Albaniji, zlasti v Tirani. Enajst kolovodij je bilo obešenih. Po vsej Albaniji je bilo proglašeno obsedno stanje. Uvedena je tudi stroga cenzura, tako da ni mogoče doznati nikakih podrobnosti. Uradni komunikacije le naglašajo, da so oblasti odkrile zaroto, ki pa je že v kali zadušena.

Protiitalijanska demonstracija Tirolcev. Dne 9. oktobra, na predvečer zasedbe Južne Tirolske po Italijanih, se je vršil v mestni dvorani v Inostovu velik protestni shod, na katerem je govoril poslanec ljudske stranke doktor Kolb. Sprejeta je bila resolucija, ki poziva vlado, naj nemudoma ukrene primerne korake, da zaščiti južnotirolske Nemce. Resolucija končuje z izjavo, da bo tirolsko prebivalstvo v nasprotnem slučaju samo našlo pota in sredstva, da zasigura svojim zasužnjenim rojakom človeka vreden obstoj. Ob 6. zvečer so zazvonili po vsej Tirolski cerkveni zvonovi v znak narodnega žalovanja; obenem je bil za tri minute ustavljen ves promet.

Druge novice.

V enem tednu pomorjenih 200.000 ljudi. Iz Kitajske poročajo o strahovitem pokolju, ki so ga izvršile roparske tolpe v zapadno-kitajski provinci Kansu. Tam se je pred petimi dnevi pojavila mala roparska tolpa, ki je napadla neko muslimansko vas in pomorila mnogo prebivalcev, hiše pa zažgala. Med muslimani je nastalo vsled tega nepopisno razburjenje. Sosedne vasi so odposlale kazensko ekspedicijo proti domnevnim napadalcem. Pokret se je bliskovito razširil nad vso provinco in nastalo je splošno klanje. Poedini deli province so popolnoma izumrli, selišča so požgana in pokrajina v pravem smislu besede opustošena. Računa se, da je bilo tekom zadnjih petih dni umorjenih okrog 200.000 prebivalcev. Oblasti so napravile temu pokretu skoraj brez moči. Vojaštvo, ki je bilo odposlano, da zaduši pokret, se je pridružilo upornikom in sodelovalo pri ropanju.

Izdaja Udruženje vojnih invalidov. Odgovorni urednik: Stanko Tomc. Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani. — Predstavnik za tiskarno: Albert Kolman.